

Inhoud

EEN WARME RUG	7
Aankomst/Vertrek	9
1 Een zondagmiddag	18
2 Man met dahlia's	28
3 De biecht	35
4 Vrouw voor spiegel	41
5 Een bijzondere avond	47
6 Zondagochtend	51
7 De verjaardag	60
8 Stille nacht	67
9 Een droom	77
Een warme rug	87
ZO IS HIJ	97
SPOOKLIEFDE	209

Aankomst/vertrek

In alle vroegte reed ik naar Schiphol. Ik wilde op tijd zijn om vooraan te kunnen staan en mijn neus plat te drukken tegen het glas.

In gedachten zag ik onze ontmoeting voor me: ik sta al tien minuten tegen de glazen muur geplakt als ik haar plotseling ontdek in een groepje reizigers dat de douane passeert. Ze heeft me al geschreven dat ze niet meer blond is maar rood, anders had ik haar van die afstand misschien niet eens herkend. Het kind dat bij haar vorige bezoek nog binnen in haar zat, hangt nu in een buidel voor haar buik. Het andere kind dat ze toen op haar arm droeg, staat nu naast haar. Ik maak me zo lang mogelijk en zwaai. Het moment dat ze haar blik eindelijk als een lasso naar me toe werpt, en haar arm de lucht in schiet, wilde ik vol ongeduld kunnen afwachten: wij staan daar, gescheiden door een dikke glazen wand, een hand in de lucht, dirigent van elkaars emoties.

Toen ik de aankomsthal binnenrende, werd juist omgeroepen dat het vliegtuig uit Toronto vertraging had. Ruim anderhalf uur zou ik de tijd hebben om naar de aankomst van vreemden te kijken. Een dikke, kale man die een geruit jasje droeg en met een groot pak sleepte, voorzag ik van een gezin. Een vrouw, en vier kinderen minstens, die hij dadelijk een voor een in de lucht zou gooien. Zodra ze weer op de grond stonden, zouden ze zich op het pak storten. De man durfde er niet op te rekenen dat ze hem waren komen afhalen, maar hoopte er vurig op. Vandaar dat hij, terwijl hij een praatje maakte met twee andere reizigers die net als hij op hun bagage wachtten, vanuit zijn ooghoeken naar de

gezichten achter het raam spiedde. Maar tijdens zijn opkomst door de haag wachtenden rende er niemand naar hem toe. Hij keek nu ook niet langer zoekend rond. Hij gaf zijn twee medereizigers een hand, sloeg een aanbod voor een lift af, en stak een sigaret op. Zijn blik hield hij op de uitgang gericht. Pas toen de twee mannen uit het zicht waren, draaide hij zich om en liep regelrecht naar een jong meisje, half zijn omvang en leeftijd, dat hij illegaal lang op de mond zoende.

Na hem hield ik een jongen in de gaten, aan mijn kant van het glas. Ongeveer even oud als ik, tussen de vijftientig en de dertig, een militair met een grote bos witte chrysanten. Ik was nog maar net begonnen te observeren hoe hij daar zat in een plastic kuipstoel, ik had nog niet eens verzonnen op wie hij wachtte toen hij al overeind kwam. Hij liep me bijna omver toen hij vloekend en met grote passen op een afvalbak afstevende, waar hij de bos chrysanten in propte.

En daarna was er die vrouw die zich steeds opnieuw losmaakte uit een groep bij de bagageband. Onrustig ging haar blik langs de gezichten aan de overkant, haar hele lichaam leek gespitst op herkennen. Voordat de glazen deuren openspleten en haar erdoor lieten nam zij zichzelf nog even snel op, en voelde aan haar krullen. Maar haar glimlach bleef steken, haar blik bleef zoekend, en uiteindelijk liep zij alleen naar buiten en hield een taxi aan.

Er klopt iets niet, mompelde ik, ik let niet goed op. Ik zag wat ik wilde zien, zocht rijmwoorden bij mijn gedachten, de troost van een patroon. Ik dwong mezelf uit te zien naar wat toch ook moest voorkomen: een gelukte, gelukkige hereniging. Op een vrouw in een witte, nylon blouse met ruches, op haar splinternieuwe naaldhakken vestigde ik nu mijn hoop.

Ik ging dicht bij haar in de buurt staan, sloeg net als zij een hand om de ijzeren balustrade en wachtte met haar mee. Haar zwarte laktas hield ze zedig voor haar kruis. Haar blik rustte op een bagageband die wel liep, maar nog niets meevoerde. Ze bewoog niet een keer, en hield haar hoofd alsof haar oorbellen

kerstballen waren, die bij het geringste schokje zouden breken. Ik begon te vrezen dat ik alweer op het verkeerde echtpaar had gewed, dat ik dadelijk getuige zou zijn van de hereniging van een vrouw en haar Samsonite. Toen, plotseling, schoot haar hand de lucht in, de nylon blouse wipte uit de rok, en haar ogen vulden zich met tranen.

Maar ook deze aankomst kon bepaalde vermoedens, die ik als koffers meezeulde, niet wegnemen. Op het moment dat de man zijn armen om de vrouw heen sloeg, viel zijn gele plastic zak met belastingvrije goederen uit zijn handen, met een doffe klap op de stenen vloer. De vrouw stapte op haar hoge reigerbenen achteruit, en terwijl hij zich bukte en zijn hand uitstreekte naar de scherven waar een donkerbruine vloeistof tussendoor liep, keek zij bitter op hem neer. Geen verwijt om een afwezigheid van een paar dagen of weken, maar jaren afstand lagen in die blik.

Ik bracht mijn zusje Marita en haar twee kinderen naar het huis van onze ouders, waar zij zouden logeren. 'Om iets te bespreken,' had ze door de telefoon tegen mijn moeder gezegd, 'en ook om Pappa op te zoeken natuurlijk.'

Toen ik de auto had uitgeladen en met de laatste tas de hal binnenliep, zag ik hoeveel moeite het haar kostte de schok die het weerzien met mijn vader veroorzaakt had, te verbergen. Door haar krampachtige gedrag realiseerde ik me waaraan ik het afgelopen half jaar gewend was geraakt. Misschien had ik haar moeten schrijven dat zijn lippen bij een begroeting meestal uitgleden op je wang en in het gootje boven je sleutelbeen terechtkwamen. Dat hij nog veel manker sprak dan hij liep. Alleen mijn moeder en de therapeute met wie hij wekelijks oefende konden hem verstaan.

Mijn zusje maakte dezelfde fout als ik indertijd: ze ging steeds luider tegen hem praten, alsof hij bij alles wat hij niet meer kon ook nog doof was. En iedere keer wanneer mijn moeder de klanken die uit zijn mond vielen geduldig rechtop zette in een ordelij-

ke zin, maakte Marita afwerende gebaren en zei geïrriteerd dat ze hem zo ook wel begreep. Toen we aan ons verlate ontbijt begonnen, keek zij verbaasd naar het bord dat mijn moeder bij hem neerzette: de boterham met gebakken ei was voorgesneden in dezelfde kleine dobbelstenen die mijn zusje aan haar kind voerde. Hij at met zijn linkerhand, de rechterhand lag naast zijn bord, slap en wit als een servet.

Ik had haar in de auto moeten zeggen dat ze hem gerust kon helpen, dat hij het niet vernederend vond. Nu kreeg ze een rood hoofd toen de sigaar die hij had opgestoken op zijn broek viel. Haar blik ging van zijn ene hand met de kop hete koffie naar de andere die krachteloos op zijn stoelleuning lag. Pas toen ik toesnelde, deed zij dat ook. Zij stond aan de andere kant en keek hoe ik de as van zijn broek veegde, het dunne sigaartje opnieuw aantak en tussen zijn lippen schoof. Dit laatste gebaar zag ik haar nadoen. Het was alsof ik in een spiegel keek en daar mezelf zag, een half jaar geleden. Precies zo had ik tegenover mijn moeder gestaan. Door zijn hulpeloosheid raakte ik aanvankelijk zo bevangen dat ik haast trager en onhandiger werd dan hij, die van mijn hulp afhankelijk was.

Toen mijn vader steunend op zijn stok de hal ingelopen was, en ons niet meer kon horen, gaf mijn moeder Marita fluisterend richtlijnen. Ze moest hem aankijken wanneer ze tegen hem sprak. ‘Hij is niet gek. Hij begrijpt alles. Misschien wel meer dan vroeger, omdat hij nu tenminste luistert en niet alvast zijn mening zit te formuleren. Maar omdat hij niet te verstaan is, richten de mensen zich alleen nog maar tot mij. Ze hebben geen idee wat ze hem aandoen.’ Mijn zusje en ik wisselden een blik: die toon was er vroeger alleen als ze het over zichzelf had, en wat de mensen haar hadden aangedaan.

We hoorden de wc doortrekken, snel begon mijn moeder over de ‘beeldige madrasruit’ die haar kleinzoon aan had. Mijn vader schraapte zijn keel: hij stond nog in de hal en hield de band van zijn broek vast. Marita keek mijn moeder na, en bleef toekijken

toen zijn gulp door haar werd dichtgeritst en zijn riem vastgesp. Als blijkt dat ze dit alles heel gewoon vond, glimlachte ze naar hem toen hij de kamer weer binnenkwam.

Een glimlach die minutenlang niet van haar gezicht week, tot ze naar boven vluchtte met het excuus dat ze haar koffers moest uitpakken. Haar huilbui was tot in de kamer waar wij zaten te horen en bracht ons nu, op onze beurt, in verlegenheid.

‘Sie hat dicht am Wasser gebaut,’ zei mijn moeder haastig tegen het oudste kind. ‘Snel in tranen. Dat zeiden wij al over jouw moeder toen ze nog een klein meisje was. Hoe zou je dat in het Engels zeggen? She has built near...’ Maar het jongetje haalde zijn schouders op en zei: ‘We’re used to it. Rita cries a lot lately.’ Hij boog zich weer over zijn rode trein, pakte hem op en zette hem voorzichtig op de rails die hij door de kamer had gelegd, in een cirkel die net niet sloot.

Samen pakten wij haar koffers uit, stopten de kinderen in bad, en probeerden ze te laten slapen. Toen dat niet lukte, nam ik de oudste mee de tuin in zodat Marita met mijn moeder kon praten, en mijn vader wat kon rusten. Sinds zijn beroerte deed hij dat, op doktersadvies, iedere middag. Als hij het dreigde te vergeten omdat hij verdiept was in een boek of in een partij schaak met een onzichtbare tegenstander, hielp mijn moeder hem herinneren.

Terwijl ik met mijn oudste neef voetbalde, dwars door de zorgvuldig bijeengeharkte bladeren, hield ik het grote raam in de gaten waarachter mijn moeder en mijn zusje zich bevonden. Mijn zusje zat het dichtst bij het raam, op de vloer, met haar rug naar mij toe, tegen de verwarming.

Zij was aan het woord, mijn moeder zat op de bank, keek naar haar, maar sprak niet. Het was moeilijk te zien wat er in mijn moeder omging. Dat was het altijd geweest, maar sinds haar facelift, een paar jaar geleden, leek ze maar een gelaatsuitdrukking te hebben: kijk mij er eens goed uitzien voor mijn leeftijd. Achter die zin leek haar gezicht het uitroepteken. Je

moest op andere dingen letten, op haar handen, of ze witte knokkels had, en op haar hals, hoe vaak ze slikte. Maar die details kon ik vanuit de tuin niet zien.

Ze zat op de punt van de bank, niet rechtop zoals meestal, maar in elkaar gedoken. Haar hoofd lag schuin in de palm van haar hand. Of het nu door de afstand kwam of doordat ik me voorstelde wat er in haar omging, maar ineens vond ik haar hoofd zo klein, broos als eierschaal.

Van Marita zag ik alleen het achterhoofd. Lang, dik, rood haar dat aan de uiteinden naar buiten krulde. Net als vroeger toen ze nog deed of ze blond was, had ze het niet op tijd bijgeverfd. Haar kruin leek een uitgelopen inktvlek, haar scheiding een doodlopend paadje. Terwijl ik er naar keek, zag ik het woord voor me. Het woord *scheiding* in haar krullerige, meisjeachtige handschrift op pastelkleurig postpapier met in de rechter bovenhoek: David Anderson, Orthodontist, and Marita Anderson-van Leeuwen. 'Als de scheiding eenmaal achter de rug is.'

De voetbal leidde me even weg van het raam toen hij naar het grindpad aan de andere kant van het huis rolde en klem kwam te zitten onder mijn auto. Toen ik terugkeerde was mijn moeder aan het woord.

'De bloembak onder het raam is het doel,' zei ik tegen mijn neefje, 'en jij bent de keeper.' Ik wilde nu niets meer missen van wat zich daarbinnen afspeelde. Marita had me geschreven dat ze min of meer een beslissing genomen had. Maar dat was in Toronto, zesduizend kilometer hiervandaan, zesduizend kilometer bij mijn moeder vandaan. Ik keek naar het achterhoofd van mijn zusje. 'Min of meer.' Onzeker was ze van haar tenen tot haar kruin.

Mijn moeder boog zich voorover, de afstand tussen hen werd nog kleiner. Haar handen lagen in elkaar gevouwen met de duimen parallel, naar boven gekeerd. Ze hield ze vlak voor Marita's gezicht, en schudde ze alsof ze met een collectebus rammelde. Ik moest me beheersen om de bal die voor me in het gras tot stilstand kwam niet dwars door het raam heen te trappen.

Pas nadat de kinderen hadden gegeten en naar bed waren gebracht, gingen wij aan tafel. Vanaf het begin van de maaltijd deed mijn moeder haar best het gesprek in grote bogen om Toronto heen te leiden. David in Toronto was gevaarlijk terrein, drijfzand, waar mijn vader in weg zou zakken. Marita bleef immers nog een hele tijd, bezwoer zij ons in de keuken met gedempte stem, er was gelegenheid genoeg hem op de hoogte te brengen. Als het al nodig was, als Marita niet op andere gedachten kwam. ‘Laten we hem zo lang mogelijk sparen. Misschien is het wel de laatste keer dat je hem ziet.’

Maar op zeker moment stootte mijn vader een aantal klanken uit, waarin wij het woord ‘praktijk’ meenden te horen. ‘Hoe Davids praktijk loopt? Is dat wat je bedoelt?’ vroeg Marita.

Hij knikte, maar voordat Marita aan haar antwoord kon beginnen, schoot mijn moeder weg, de hoek om naar haar eigen tandarts, die eindelijk nieuwe lamellen had. Aan de tandarts reeg ze een anekdote die hij haar nu al vier keer had verteld, en daaraan een zin die ze die ochtend had gelezen: ‘Jealousy is a nice tonic for a woman who knows how to dress well.’ Die zin bracht haar naar de nieuwe overbuurvrouw, waar altijd zoveel auto’s voor de deur stonden. Die haar weer herinnerden aan een vreemde, gedeukte Opel die laatst voor de oprijlaan stond. De stroom associaties kreeg een steeds sensationeler karakter, steeds dichter bewogen haar zinnen zich naar de rand van de afgrond. Emoties die mijn zusje niet mocht uiten, werden door mijn moeder gul weggegeven. En zo belandde zij, toen wij onze lepels in de chocolademousse zetten, bij een ons geheel onbekende vrouw van nog geen vijftig, een moeder van drie kinderen, die zich kort geleden te pletter had gereden tegen een boom.

Mijn zusje greep naar de wijnfles: ‘Misschien kunnen we het nu even over mij hebben.’

‘Maar stel je toch eens voor, die man die nu alleen achterblijft, en die kindertjes. Dat is toch ontzettend tragisch.’

‘Misschien ben ik ook wel ontzettend tragisch,’ zei Marita en

ze schonk haar glas tot de rand vol, boog zich naar vader toe en begon te praten.

Terwijl hij luisterde zeilde zijn blik van haar weg, naar de muur. Ik herkende die blik, vaak had ik hem zo zijn hoofd zien afwenden, en de tuin in kijken wanneer hij nadacht over iets op de zaak. Tenminste, dat was wat ik als kind veronderstelde dat hij dacht, wanneer hij geen antwoord gaf op een vraag. De binnenkant van zijn hoofd was voor mij jarenlang een groot kantoor met mannen die hem problemen voorlegden.

‘En ga hem nu niet verdedigen,’ zei Marita, ‘want je kent hem niet.’

Er viel een stilte. Ik keek naar mijn vader, zijn ogen leken in een paar minuten tijd nog grijzer te zijn geworden. ‘Ma bèjada vlieft opennane?’ Het klonk als een vraag, zijn ogen stonden vragend, zijn mond hing half open.

‘Of je bij David weg wilt omdat je van iemand anders houdt,’ zei mijn moeder. Ondanks de façade van geduld was het merkbaar hoe nieuwsgierig ook zij naar het antwoord was. Argwanend keek Marita haar aan. ‘Vroeg hij dat?’

Mijn moeder knikte.

‘Iemand anders? Waar zou ik die tegen moeten komen?’

Mijn vader sloot zijn mond weer.

‘Waarom wil je dan zo halsoverkop weg?’ vroeg mijn moeder.

‘Ik denk er al heel lang over.’

‘Maar waar moet je naar toe? Je kunt toch helemaal niets.’

Voor de tweede keer die dag vertelde mijn zusje wat ze van plan was, herhaalde haar argumenten en probeerde ze bepaalde tafereelen die zich in het appartement in Toronto hadden afgespeeld te beschrijven. Soms slikte ze een zin die ze al begonnen was weer in, omdat het ‘te erg’ was om te vertellen. Tijdens zo’n stilte zei mijn moeder, terwijl ze haar hand op mijn vaders arm legde alsof ze ook namens hem sprak: ‘Maar in ieder huwelijk is toch wel eens wat.’

Mijn zusje sloot haar ogen.

‘Als David, zoals jij steeds maar beweert, veranderd is tijdens jullie huwelijk, verandert hij misschien wel weer terug. Weglopen is geen oplossing, als ik destijds bij ieder wissewasje...’

Mijn zusje en ik keken elkaar aan. Het was ruim tien jaar geleden dat ze ons een geheim had toevertrouwd. Het geheim dat Gilles heette. Eerst Marita, daarna mij, ons als enigen. Wij hadden beloofd er nooit met vader over te praten. Zonder te beseffen dat er talloze momenten als dit zouden volgen: dat er een blik werd gewisseld die hem op afstand hield, als schrikdraad. Niet eerder had ik de gevolgen van die belofte zo duidelijk gevoeld. ‘Als ik destijds bij ieder wissewasje...’ Niet eerder had zij zo’n misbruik gemaakt van onze zwijgplicht.

Mijn zusje begon op haar plastic aanplaknagels te knagen, ik doopte mijn wijsvinger in het vet van de kaars die voor me op tafel stond. Ik deed alsof ik mijn vaders afkeurende blik niet zag, en ging net zo lang door tot al mijn vingers een badmuts van kaarsvet op hadden. Ik spreidde mijn vingers, hield ze als tralies voor mijn gezicht en keek er doorheen naar mijn ouders aan de andere kant van de tafel. Ooit hadden zij een beslissing genomen. Hij had haar ten huwelijk gevraagd, zij had nagedacht en ja gezegd. Hoe is het mogelijk dat uit zo’n moedige daad zoveel lafs voort kan komen – een nest van dingen die verzwegen moeten worden en in stilte begraven.